

ROZHOVOR

s docentem generálmajorem gšt.

Václavem Matičkou, CSc.

REALIZACE ZÁKONA O VYSOKÝCH ŠKOLÁCH V ARMÁDĚ

Rozkaz MNO č. 16 z 12. září 1966 se setkal u velitelského sboru naší armády s velmi příznivým ohlasem. Zvláštní pozornost věnují důstojníci, absolventi vojenských vysokých škol, zejména těm ustanovením, která se vztahují na podmínky přiznání titulu „inženýr“ (ve zkratce „Ing.“). Stále však je kolem jednotlivých ustanovení uvedeného rozkazu mnoho nejasností a velmi rozdílných, často zcela protichůdných názorů, zejména kdo a kde může žádat a za jakých podmínek bude přiznán titul „inženýr“?

Nejprve odpovím na první část otázky. O přiznání titulu „inženýr“ **mohou žádat všichni absolventi** Vojenské akademie Antonína Zápotockého, Vojenské technické akademie Antonína Zápotockého a Vojenské akademie Klementa Gottwalda, pokud ke dni účinnosti zákona č. 19/1966 Sb. o vysokých školách (tj. 1. 5. 66) nedosáhli v příslušném oboru označení absolventa vysoké školy (stavovského označení Ing. apod.) podle dříve platných předpisů.

Protože právním nástupcem zrušené VTA AZ (Vojenské technické akademie Antonína Zápotockého) v Brně a VA KG (Vojenské akademie Klementa Gottwalda) v Praze je VA AZ (Vojenská akademie Antonína Zápotockého) v Brně, předkládají jejich dřívější absolventi žádosti (stejně jako absolventi VA AZ) Vojenské akademii Antonína Zápotockého v Brně. Vojáci z povolání podávají tyto žádosti u svého nadřízeného velitele, ostatní absolventi u okresní nebo cbvodní vojenské správy podle místa jejich stálého bydliště.

A nyní k další části otázky. Došlé dotazy a mnohé protichůdné názory kolem R MNO č. 16/1966 skutečně ukazují na velmi různé chápání rozkazu vcelku i jeho jednotlivých ustanovení. Domnívám se, že společná příčina velké

části těchto dotazů a mnohých nejasností vyplývá z dosud malých znalostí nejen samotného RMNO č. 16/1966, ale zejména zákona ze dne 16. března 1966 o vysokých školách a Rozkazu presidenta republiky z 9. září 1966, který obsahuje ustanovení k realizaci tohoto zákona na úseku vojenských vysokých škol.

Hlavním důvodem vydání nového zákona o vysokých školách byla naléhavá potřeba zajistit další rozvoj našeho vysokého školství tak, aby bylo schopno plnit nově, vysoce náročné potřeby celé naší socialistické společnosti nejen v současné době, ale i v dalším období vědeckotechnické revoluce. Zákon č. 19/1966 Sb. se stal právním podkladem k realizaci směrnic, které vytyčil Ústřední výbor KSČ na svém zasedání již v říjnu 1964 k otázkám výchovy mládeže a k úkolům dalšího rozvoje školství. Zákon o vysokých školách vychází z toho, že **vojenské školy jsou nedílnou součástí jednotné celostátní školské soustavy.** Tato skutečnost proto vyžaduje, aby **základní otázky vojenských vysokých škol** — a v ně nesporně patří i přiznávání titulu — byly v podstatě upraveny podle stejných principů.

K mnohým jednostranným, až k extrémním výkladům jednotlivých ustanovení R MNO č. 16/1966 by nedocházelo, kdybychom hlouběji studovali požadavky ÚV a XIII. sjezdu KSČ na vysoké školství a kdybychom skutečně vycházeli ze **smyslu zákona o vysokých školách**, jak to ostatně ukazuje čl. 3 Rozkazu presidenta republiky z 9. září 1966 („Provedení zákona v oboru působnosti MNO a na úseku vojenských škol vychází ze smyslu zákona...“).

Jakékoliv automatické přiznávání titulů, jak o něm mluví např. některé názory, by tedy nijak nevedlo ke zvýšení znalostí absolventů vojenských vysokých škol, nepřispělo by ani nepodnítilo u nich snahu po ovládnutí základních metod vědecké nebo organizátorské a řídicí práce na vědeckém základě, nevedlo by je ke studiu nových poznatků vědy a praxe, k jejich kritickému hodnocení a k jejich tvůrčí aplikaci v praxi, jak to vyžaduje R MNO č. 16. Automatické nebo blahovolné přiznávání titulů by tedy nejen nevedlo k dalšímu zvyšování znalostí značné části velitelského sboru naší armády, ale naopak mohlo by již od samého začátku znehodnotit přiznávaný titul v očích široké veřejnosti.

Za stejně nesprávný pokládám však i druhý extrémní názor, tj. že přiznání titulu „inženýr“ by mělo být podmíněno v podstatě studiem nově připravovaného oboru velitelsko-organizátorského, případně organizátorsko-ekonomického (zaváděného v novém systému vojenského školství) nebo osvojením si takových znalostí, které se dnes požadují ve vyšších akademických kursech či při rigorózním řízení. **Zastánci tohoto názoru nepochopili, že přiznáním titulu „inženýr“ se nijak nemění kvalifikace důstojníků, kterou dosáhli v příslušném oboru absolvováním vojenských vysokých škol v minulých letech a že tedy v podstatě jde jen o dodatečné přiznání titulů** (ve smyslu § 57 zákona č. 19/1966 Sb. obdobně jako u absolventů jiných vysokých škol, např. Vysoké školy politické a sociální v Praze).

Jaký bude postup při posuzování žádostí a při vlastním řízení o přiznání titulu „inženýr“?

Žádosti absolventů, doložené podle čl. 1 a) R MNO č. 16/1966 (tj. diplom nebo jiný doklad o úspěšném absolvování vojenské vysoké školy, doklady o výsledcích praxe po jejím absolvování a dalším zvyšování odborné kvalifikace, stručný životopis, seznam publikací, řešených vědeckých a jiných odborných úkolů, případně jiných prací, které svědčí o tom, že absolvent tvůrčím způ-

sobem využívá a dále rozvíjí znalosti získané na vojenské vysoké škole) budou předány odborným komisím, ustanoveným velitelem VA AZ. Tyto komise na základě předložených dokladů posoudí, zda u žadatele má být upuštěno od diferenčních zkoušek nebo v jakém rozsahu se jim podrobí, popřípadě jaké další doklady má předložit ke své žádosti.

Rozhodnutí komise, jaké další doklady má absolvent předložit, v jakém rozsahu a z kterých disciplín se má podrobit diferenčním zkouškám, jak VA AZ přispěje k jeho přípravě na tyto zkoušky, bude žadateli sděleno písemně.

Podle čl. 1 b) bude upuštěno od diferenčních zkoušek u těch absolventů, **kteří získali vědeckou hodnost ve vědním oboru, který souvisí s oborem studia, v němž dosáhli vysokoškolské kvalifikace.** Stejně tak bude upuštěno od řízení u absolventů, **kteří absolvovali jinou vysokou školu, popřípadě mají jiné ucelené školení v trvání nejméně 10 měsíců.** R MNO č. 16/1966 čl. 1 d) výslovně však uvádí, že to musí být takové školení, jehož **předpokladem je předchozí vysokoškolské vzdělání.** Takovým školením organizovaným např. na VA AZ jsou vyšší akademické kursy (VAK), nejsou však jimi ve smyslu uvedeného článku různé zdokonalovací a účelové kursy, i když trvaly rovněž 10 měsíců (např. VZK, ZK apod.). **Zdůrazňuji, že ve všech případech, kdy se upouští od doplňujících zkoušek, zůstává první a základní podmínkou absolvování vojenské vysoké nebo jiné vysoké školy.**

Odborné komise podle předložených dokladů posoudí rovněž, **zda i u některých dalších absolventů může být upuštěno od doplňujících zkoušek.** Půjde o takové absolventy, kteří prokáží že ovládají základní metody vědecké práce nebo že si osvojili metody organizátorské a řídicí práce na vědeckém základě a že je v praxi uplatňují, že jsou způsobilí osvojovat si nové poznatky vědy a praxe, kriticky je hodnotit a tvůrčím způsobem aplikovat v praxi.

K prokázání těchto schopností může žadatelům sloužit zejména jejich publikační činnost, jimi zpracované vědecké úkoly a výzkumné zprávy, jakož i jejich podíl na řešení různých náročných odborných úkolů. Při posuzování těchto skutečností odborné komise budou přihlížet i k dalším hlediskům, zejména k prospěchu žadatele při absolvování vojenské vysoké školy, na jakých funkcích a jakých výsledcích dosahoval žadatel po absolvování vysoké vojenské školy a jak usiloval po absolvování vysoké vojenské školy o zvýšení svých znalostí v oborech a předmětech souvisejících s potřebami soudobého vojenskosti.

Podle toho, co jste dosud řekl, se ukazuje, že značná část dřívějších absolventů, kteří budou žádat o přiznání titulu „inženýr“, bude se muset podrobit diferenčním zkouškám, jak uvádí odstavec 1 c) a 1f) R MNO č. 16/1966. Podle jakých zásad budou komise určovat rozsah diferenčních zkoušek a kterých oblastí se budou zejména týkat?

Odborné komise při určování obsahu a rozsahu diferenčních zkoušek musí vycházet ze skutečnosti, že absolventi jednotlivých specializací v minulých letech studovali **podle různých učebních plánů a že zejména náplň a úroveň funkcí, které zastávali po absolvování vojenské vysoké školy, byla často velmi rozdílná.** Mnozí z nich samostatným studiem anebo i v různých organizovaných formách (v kursech, večerních universitách, dálkovým nebo externím studiem) dále prohlubovali a zvyšovali svoje vědomosti, osvojovali si nové poznatky vědy a techniky a prosazovali je v praxi.

Bude proto třeba přihlížet k získaným znalostem absolventů v takových oborech a disciplínách, které mají především vztah k vědeckým základům organizátorské a řídicí práce, k oblasti společenských věd, sociologie, psychologie řízení, teorie velení, k metodám operačního výzkumu, teorie použití ZHN a ochrany proti nim, raketové techniky, radiotechnických prostředků, techniky a taktiky příslušného druhu vojska, mechanizace a automatizace, přírodních věd apod.

Důležitým kritériem posouzení obsahu a rozsahu diferenčních zkoušek musí být i **výsledky, kterých absolvent dosahoval v praxi**, zejména při řešení náročných vojenských odborných úkolů, ve výchově a při předávání svých znalostí a zkušeností podřízeným a vojenské veřejnosti (např. v publikační činnosti).

Stejně však bude třeba brát v úvahu i prospěch, se kterým žadatel absolvoval vysokou školu, úroveň, charakter a náplň funkcí, které po absolvování vysoké vojenské školy zastával. Všechna uvedená kritéria musí být zvážena **komplexně** a nebude proto možné přeceňovat v jednom případě např. jen úspěšné plnění dosavadních funkcí nebo v jiném případě zase jen publikační činnost.

Je tedy možné již dnes říci, že rozsahu i obsahu diferenčních zkoušek budou muset odborné komise věnovat nejvyšší pozornost. **Budou muset velmi citlivě a v každém případě individuálně přistupovat k jejich stanovení v potřebném rozsahu jak pro jednotlivé skupiny absolventů dané specializace, tak i pro každého jednotlivce.**

Obsah diferenčních zkoušek měl by být vždy určován tak, aby **absolventi při přípravě na tyto zkoušky zvýšili svou kvalifikaci ve svém oboru a funkci — a zejména, aby prohloubili své znalosti v organizátorské a řídicí práci.**

Na tuto oblast klademe proto již dnes tak veliký důraz, protože v budoucnu v novém systému vojenských vysokých škol má přiznávaný titul „inženýr“ pro absolventy velitelských a týlových specializací vyjadřovat vysokoškolské vzdělání především v organizátorské a řídicí práci. Kromě toho je **toto vzdělání vysoce potřebné pro celý náš velitelský sbor a dosud se převážně většině absolventů v požadovaném rozsahu nedostalo.**

Další oblast, z níž budou diferenční zkoušky určovány, je **vojenská technika** (zejména teorie použití a ochrany proti prostředkům hromadného ničení, raketová technika, radiotechnické prostředky) s nejnужnějším fyzikálním a všeobecně technickým základem.

Konečně třetí oblast tvoří **vojenskoodborné disciplíny** (operačně taktické, technické, ekonomické) podle odbornosti žadatele.

Kde se budou moci absolventi seznámit s požadovaným rozsahem těchto oblastí?

Odborné komise VA AZ zpracovaly již obsahové rozsahy diferenčních zkoušek pro jednotlivé specializace a žadatelé s nimi budou seznámeni. V těchto rozsazích budou uvedeny i studijní prameny pro jednotlivé předměty.

Můžete uvést, jaký je přibližný rozsah a obsah diferenční zkoušky z organizátorské a řídicí práce?

Ano, také tento rozsah je již zpracován a zahrnuje tři části:

- teoretické základy velení,
- vědeckou organizaci řídicí práce a

— Štábní službu.

Vzhledem k tomu, že rozsah této oblasti je společný pro více specializací, uvedu jej podrobněji:

Teoretické základy velení:

— Kybernetika, předmět a obsah. Rozdělení kybernetiky. Rozbor složitých a dynamických soustav a jejich vazeb. Řízení a regulace, povaha systému, entropie a homeostáze. Možnosti aplikace teoretické a technické kybernetiky na vojenské soustavy. Vztahy velení a řízení s důrazem na vojenské soustavy. Obsah velení.

— Objasnění základních pojmů z teorie informace (šum, zpětná vazba, bezchybnost přenosu a požadavky na přenos s tím spojené, filtry, signál, data).

Specifika získávání a přenosu vojenské informace, kvantita a kvalita vojenské informace, technické prostředky přenosu informací a specifika ve vojenských soustavách, technické vybavení.

— Metody operačního výzkumu a jejich využití ve velení. Metody výzkumu jevů a operací. Matematické analytické metody, jejich principy a význam.

Vědecká organizace řídicí práce

— Všeobecné zásady vědeckého řízení. Význam, funkce a systém řízení. Druhy řídicí práce. Metody organizátorské práce. Organizace práce vedoucích pracovníků. Političnost a vědeckost, ekonomie času, plánování, rozhodování, druhy a fáze řízení, rozhodovací proces a metody, organizace statická a dynamická, racionalizace práce, kvalifikace. Pravidla správného řízení, funkce, smysl a cíl plánování. Funkce a obsah kontroly.

— Mechanizace a automatizace, vnitřní a vnější vztahy. Prostředky řízení. Vztahy mezi mechanizací a automatizací. Rozdělení mechanizační a automatizační techniky a její použití v procesu řízení. Podmínky mechanizace a automatizace.

Štábní služba

— Základní vztahy mezi operačním uměním v teorii velení, mezi kybernetikou a teorií velení. Místo a funkce velitele, štábu v ozbrojeném zápase. Vliv velení na organizaci štábů.

— Formalizované dokumenty, jejich význam, smysl a funkce. Zásady platné pro zpracování operační formalizované dokumentace. Možnost využití formalizovaných dokumentů ve štábech.

— Osobnost náčelníka, požadavky kladené na velitele a náčelníka. Zásady stylu práce velitele a náčelníka. Zásady organizování práce vlastní a podřízených, požadavky kladené na pomocné a administrativní síly. Měřítka schopnosti, výkonnosti a kádrového obsazení funkcí.

— Možnosti použití vojenských standardizovaných programů pro SP v práci štábů. Principy blokových schémat. Algoritmizace. Možnosti práce a programy na jednotlivých stupních velení. Obecné zásady automatizovaných systémů.

Jak budou diferenční zkoušky a zejména příprava na ně organizovány?

Po individuálním stanovení obsahu a rozsahu diferenčních zkoušek pro každého žadatele budou vytvořeny skupiny absolventů k přípravě a provedení zkoušek. Tyto skupiny zamýšlíme připravovat metodou několika konzultačních

shromáždění obdobně jako je tomu u studujících při zaměstnání. R MNO č. 16/1966 stanoví, že na absolventy v období přípravy na diferenční zkoušky se vztahují stejné pracovní úlevy a hospodářské zabezpečení jako na studující při zaměstnání.

Nepředpokládáme, že by bylo třeba u každého žadatele vyžadovat doplňující zkoušky ze všech oblastí. Každá zkouška bude zpravidla vytvářena komplexem hlavních problémů, které budou vybrány z profilujících disciplín ve dříve řečených oblastech. Podle povahy předmětů mohou být při zkoušce prověřeny i znalosti základních aplikací těch vědních disciplín, které tvoří teoretický základ profilujících předmětů. **U všech žadatelů, jimž budou uloženy diferenční zkoušky, bude zpravidla ukládána zkouška z oblasti vědeckých metod organizátorské a řídicí práce** (pokud tyto předměty absolvent nestudoval v základním studiu nebo ve speciálním kursu).

Zkoušky budou ústní nebo formou vypracování písemné práce na zadané téma. V některých případech může komise volit kombinaci obou forem. Bude-li komisi určena zkouška formou vypracování písemné práce, bude ji žadatel obhajovat před odbornou komisí. Vedoucí komise v takovém případě určí nejméně jednoho oponenta z počtu členů komise z příslušné odborné katedry VA AZ. Komise může povolit, aby žadatel jako písemnou práci předložil i publikaci, odbornou nebo vědeckou práci, významné studijní materiály, které zpracoval po absolvování vojenské vysoké školy, a to i v rámci svých služebních úkolů (např. pro přípravu velitelů a štábů). Předložené práce (studia) musí však svou úrovní odpovídat nárokům a obsahu diferenčních zkoušek předepsaných pro danou specializaci.

Výsledky diferenčních zkoušek budou klasifikovány dvěma stupni — prospěl nebo neprospěl. Ti absolventi, kteří při diferenčních zkouškách neprospějí, budou je moci ještě jednou opakovat, nejdříve po třech měsících. Proti průběhu a výsledku řízení se mohou žadatelé odvolat k veliteli VA AZ do 15 dnů ode dne doručení výsledku. Jeho rozhodnutí je konečné.

Budou nějaké odchylky ve způsobu přiznávání titulu „inženýr“ u absolventů vojenských vysokých škol v armádách spřátelěných států?

Odpovídá-li charakter těchto škol charakteru VTA AZ, VA KG nebo VA AZ a pokud tito absolventi nedosáhli již jejich absolvováním označení absolventa vysoké školy (stavovského označení apod.) podle dřívějších předpisů, nebudou žádné odchylky. **Nutnou podmínkou k přiznání titulu je však nostrifikace jejich studia podle § 18 zákona č. 19/1966.** O nostrifikaci rozhoduje příslušná fakulta VA AZ.

Kromě absolventů VA AZ, VTA AZ a VA KG je mezi vojáky z povolání řada důstojníků, kteří absolvovali jiné vojenské školy (např. Vysokou školu vojenskou, Vysokou školu válečnou). Tyto školy byly však zrušeny před účinností zákona o vysokých školách a nejsou uvedeny v části II, odst. 4 a 5 rozkazu prezidenta republiky. Mohou i oni žádat o přiznání titulu „inženýr“?

Tito absolventi ve smyslu části III, odst. 2 RPR a části II, R MNO č. 16/1966 mohou žádat ve **zvlášť odůvodněných případech** o přiznání titulu „inženýr“.

Podle rozhodnutí ministra národní obrany nebo jím zmocněného orgánu řízení v takových případech, hodných zvláštního zřetele, bude řešen rovněž podle zásad, které jsem již vysvětlil v předchozích částech.

Mnozí absolventi VTA AZ, VA KG i VA AZ nejsou dnes již vojáky z povolání. Vztahuje se R MNO č. 16/1966 také na ně a v čem se bude lišit řízení v jejich případech od toho, co jste již řekl?

Také absolventi těchto vojenských vysokých škol, kteří dnes již nejsou vojáky z povolání, mohou žádat o přiznání titulu „inženýr“. Řízení je obdobné jako u vojáků z povolání. Jak jsem již řekl, tyto absolventi podávají žádosti u okresní nebo obvodní vojenské správy podle místa jejich bydliště. Při samotném řízení, **stejně jako u vojáků z povolání**, musí být vždy zváženo, zda žadatel se nezpronevěřil požadavkům kladeným na absolventa. Odst. 1 g) R MNO stanoví, že odborná komise si vyžádá v případě potřeby k posouzení stanovisko ústředního orgánu podle pracovního zařazení absolventa.

I když tedy jsou podmínky řízení u absolventů, kteří nejsou vojáky z povolání stejné, **bude nutno brát zřetel na určité zvláštnosti při stanovení obsahu a rozsahu diferenčních zkoušek**. Diferenční zkouška nebude zahrnovat vojenské odborné předměty, bude však klást zvláštní důraz na oblast vědeckých základů organizátorské a řídicí práce, ekonomické, obecně technické předměty a na aplikaci obecně teoretických disciplín.

V jaké době proběhne asi řízení po podání žádosti?

Na tuto otázku je dnes ještě těžké odpovědět. V současné době bylo na VA AZ vytvořeno celkem 12 komisí (tři vševojskové, tři týlové a po jedné ve specializaci ženijní, spojovací, chemické, dělostřelecké, protiletadlového dělostřelectva a letecké včetně leteckého týlu). Ke sjednocení zásadních hledisek a postupu v práci všech odborných komisí při přiznávání titulu byla zpracována směrnice, která byla schválena vědeckou radou VA AZ. Počet absolventů, kteří již dnes žádají o přiznání titulu „inženýr“ je několik set. Lze očekávat, že do konce března 1967 dojdou další žádosti.

Komise dosud nemají žádné zkušenosti z vlastního řízení. Pracovníci těchto komisí nebudou moci být pro tuto práci v komisích uvolnění více než po určité době v každém měsíci. Mnoho však bude záležet, jak budou žádosti úplné, zvláště jak budou doloženy z těch hledisek, o nichž jsem mluvil v první části.

Hlavním problémem však zůstane vlastní příprava absolventů na diferenční zkoušky. Zde půjde především o podmínky, které budou žadatelům vytvořeny pro jejich přípravu v místech jejich služebního zařazení, o zajištění potřebných studijních materiálů a o organizační zajištění případných konzultací na VA AZ.

A poslední otázka — jak budou předány doplněné diplomy?

Diplomy, doplněné doložkou o přiznání titulu (popřípadě osvědčením o přiznání titulu), budou předány slavnostním způsobem na fakultě příslušné specializace. Termíny určí náčelníci fakult.

Rozhovor připravil a vedl podplukovník Vladimír Grubner